

Brandskadeerstatning på basis af nyværdien

Af ADAM POULSEN*)

Efter at brandforsikringsselskaberne i Danmark indførte nyværdiforsikring pr. 1. april 1958, har alle større virksomheder antagelig modtaget nogen orientering om denne forsikringsform.

Langt den største del af disse virksomheder har taget positiv stilling til nyværdiforsikringen, og antagelig vil der være en almindelig interesse for en omtale, der dels bygger på de bestemmelser, som er fastsat for nyværdiforsikringen og dels på de erfaringer, som hidtil nu er registreret.

En del læsere vil muligvis finde, at nyværdiforsikringen omfatter en afskrækkende mangfoldighed af bestemmelser.

En fremstilling i dette tidsskrift bør imidlertid trænge dybere ind på problemerne end hvad der ville være påkrævet i en populær orientering; men under omtalen af en række af bestemmelserne er det anført, at de er af begrænset betydning i det normale forsikringsforhold.

Erstatningsgrundlaget.

Det kan være nyttigt indledningsvis at rekapitulere den sædvanlige brandforsikrings erstatningsgrundlag, således som det fremgår af de almindelige forsikringsbetingelser, der er udformet på grundlag af lov om forsikringsaftaler af 15. april 1930, §§ 36-39.

Brandskade på bygninger er der i den foreliggende relation ingen anledning til at komme ind på, idet bygningsbrandforsikringsselskaberne mener, at der ikke er behov for nyværdiforsikring af bygninger.

*) Civiløkonom, direktør i Harald O. Rist A/S.

	Erstatningsgrundlag
1. Maskiner, redskaber, inventar	Genanskaffelsesprisen umiddelbart før ildvåden med rimeligt fradrag for alder, brug, mode, konjunkturer, nedsat anvendelighed eller andre omstændigheder.
2. Råvarer, hjælpematerialer, halvfabrikata og indkøbte handelsvarer	I princippet ovennævnte regel, men i praksis vil de nævnte fradrag kun undtagelsesvis blive effektive, og det bliver altså genanskaffelsesprisen, der danner grundlaget for skadens opgørelse.
3. Varer, som virksomheden selv har fremstillet til salg	Den pris, som ved salg på almindelige vilkår ville kunne opnås umiddelbart før ildsvådens indtræden, med fradrag for regelmæssige salgsmkostninger, undgået handelsrisiko samt for delen ved kontant betaling.

Nyværdiforsikringens bedriftsøkonomiske baggrund.

Det fremgår af disse regler, at brandforsikringen for varegruppernes vedkommende yder en erstatning, der sætter skadelidte i stand til uden videre at genanskaffe, resp. genfremstille det brændte, medens de fradrag, som foretages for maskiner, redskaber og inventar bevirker, at skadelidte må supplere erstatningen med et eller andet beløb, når genanskaffelse skal ske.

Det er i forbindelse med disse fradrag, at nyværdiforsikringen kommer ind i billedet.

Medens det på den ene side med god ret kan hævdes, at fradragene er rimelige, idet de er udtryk for den værdiforringelse, som driftsanlægget er undergået, bl. a. som følge af dets brug, har brandassurandørerne på den anden side erkendt, at den reduktion af erstatningen i forhold til genanskaffelsesomkostningerne, som fradragene bevirker, kan være en alvorlig økonomisk belastning for en virksomhed.

Dette synspunkt er, bl. a. af undervisningsassistent ved Handelshøjskolen, cand. polit. *Knud Hansen*, gjort til genstand for interessante undersøgelser, men her skal blot nævnes, at det kun har begrænset værdi for en virksomhed at kunne forøge sin inventarkonto med samme beløb, som der anskaffes maskiner for, hvis virksomhedens likviditetsplan bryder sammen som følge af den påtvungne investering.

Fradrag og undtagelsesbestemmelser.

Da brandforsikringselskaberne besluttede at tage nyværdiforsikring op, måtte det gøres ved at lempe fradragene.

Resultatet er blevet, at der ved nyværdiforsikring ikke foretages fradrag for værdiforringelse på grund af

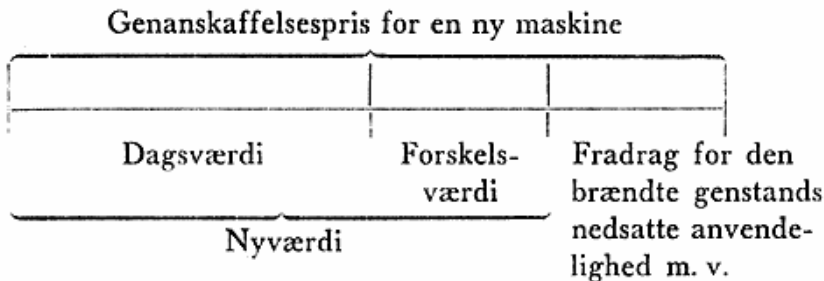
a. alder og brug

medens der stadig tages hensyn til

b. mode, konjunkturer, nedsat anvendelighed eller andre omstændigheder.

Begrundelsen for at holde fast ved sidstnævnte fradrag er, at det vil være urimeligt at etablere en forsikringsform, hvorved et urentabelt driftsanlæg ved indtruffen ildsvåde erstattes af et moderne.

Skematisk kan nyværdiforsikringen vises således:

hvor dagsværdien svarer til det erstatningsgrundlag, som anvendes i den sædvanlige brandforsikring, medens forskelsværdien svarer til fradraget for alder og brug, således at dagsværdi + forskelsværdi = nyværdi.

En undtagelsesbestemmelse, som har forbindelse med fradraget for nedsat anvendelighed m. v., lyder:

Medfører genanskaffelse eller istandsættelse, at genstanden bliver af mere formålstjenlig art end tidligere, vil erstatningen være at nedsætte under rimeligt hensyn hertil.

Såvidt det har kunnet konstateres, er denne bestemmelse endnu ikke blevet anvendt i nogen skadeopgørelse. Den tager sigte på forhold, som kun i rene undtagelsestilfælde vil være aktuelle, og det skyldes helt enkelt, at når der fremkommer maskiner, som åbenbart og ubestrideligt er så meget mere formålstjenlige end de i brug værende, at fordelene ved de ny kan kalkuleres driftsmæssigt, vil virksomheden foretage udskiftning.

Den sidste undtagelsesbestemmelse i nyværdiforsikringen lyder:

Såfremt dagsværdien for en nyværdiforsikret genstand ikke andrager mindst 50 % af nyværdien, ydes kun erstatning efter dagsværdien.

For at denne bestemmelse skal blive aktuel kræves at alder og slid har reduceret genstandens brugsværdi med mere end halvdelen.

Sådanne maskiner har faktisk optrådt i skadeopgørelser, men det har drejet sig om reservemaskiner og om rene antikviteter i hjælpeværksteder.

Forsikringssummens fastsættelse.

Det kan generelt fastslåes, at en virksomhed, som ændrer sin dagsværdiforsikring til nyværdiforsikring, må forhøje forsikringssummen, men forhøjelsens størrelse afhænger af forholdene i det enkelte tilfælde.

Almindeligvis har forhøjelserne udgjort mellem 15 og 25 %, og disse tal kan tjene som rettesnor for virksomheder, der ikke kan påtage sig en detaljeret opgørelse af forsikringsværdierne.

Til orientering for de virksomheder, der har mulighed for at opgøre de korrekte forsikringsværdier, følger nedenfor en omtale af de principielle retningslinier i forbindelse med vurderingen.

Det diagram, som gengives sidst i dette afsnit, og de forudsætninger og kommentarer, der knytter sig hertil, er af teoretisk karakter.

I praksis vil man hverken have mulighed for eller interesse i at operere med diagrammets kategoriske afgrænsninger, men diagrammet vil være den model, man har for øje, når værdierne skal fastsættes efter en skade.

Når et driftsanlæg betragtes ud fra de dispositionsmuligheder – og ønsker, som antages at foreligge efter en ildsvåde, vil grupperne i det på næste side aftrykte skema kunne forekomme.

ad gruppe 1, 2 og 4: Der kan indenfor disse grupper forekomme enheder, som enten falder ind under reglen om fradrag for nedsat anvendelighed m. v. eller som har en dagsværdi, der udgør mindre end 50 % af nyværdien. Sådanne enheder vil imidlertid normalt være af så ringe værdi i forhold til de samlede forsikringsværdier, at der ikke er anledning til at hæfte sig ved dem, når driftsanlæggets samlede forsikringssum skal beregnes.

ad gruppe 3: Formuleringen „anlæg, der opfylder samme formål som de brændte“ er valgt med den hensigt at tilkendegive, at genanskaffelseskravet behandles med rimelig smidighed.

Hvis der i en møbelfabrik ødelægges 20 træbearbejdningsmaskiner, vil forsikringsselskabet anse genanskaffelseskravet for opfyldt, selvom der *delvis* anskaffes andre arter af træbearbejdningsmaskiner, når blot de opfylder samme formål, nemlig møbelfabrikation.

Derimod kan det ikke påregnes, at genanskaffelseskravet anses for opfyldt, hvis en tricotagefabrikant vil anvende nyværdierstatningen til at indrette en tæppefabrik.

Derved ville nyværdiforsikringen nemlig komme i modsætning til sin idé, som går ud på, at den skaderamte virksomhed gennem nyværdierstatningen skal kunne retablere det ødelagte driftsanlæg.

Hvis der findes anlæg af relativ stor værdi, som falder ind under gruppe 3, skal det fremgå af policen, at disse anlæg kun er forsikret på basis af dagsværdien.

	Vurderingsgrundlag
1. Enheder, som kan erstattes og som vil blive erstattet med nye af samme type (model).	Denne gruppe – som sædvanligvis vil være langt den største – giver intet problem. Forsikringsværdien udgør genanskaffelsesprisen for nye enheder.
2. Enheder, som kan erstattes med tilsvarende nye, men som virksomheden ønsker at erstatte med mere tidssvarende og effektive (og derfor dyrere) enheder.	Forsikringsværdien udgør genanskaffelsesprisen for enheder, der svarer til de tilstedeværende. Eks. Hvis en hånd-additionsmaskine ønskes erstattet med en elektrisk additionsmaskine, er forsikringsværdien lig med håndmaskinens genanskaffelsespris.
3. Anlæg, som virksomheden ikke vil erstatte med nye anlæg, der opfylder samme formål som de brændte.	Forsikringsværdien udgør de tilstedeværende anlægs dagsværdi, idet erstatning for nyværdien kun ydes, såfremt genanskaffelse finder sted (jfr. dog bemærkningerne nedenfor).
4. Enheder, som ikke kan erstattes med tilsvarende nye, men kun med mere tidssvarende og effektive.	Enheder i denne gruppe er normalt af underordnet betydning. Forsikringsværdien udgør de tilstedeværende enheders formodede genanskaffelsespris, men kan i visse tilfælde være højere, hvis de i sig selv mere tidssvarende og effektive enheder, som branden tvinger virksomheden til at anskaffe, ikke er mere formålstjenlige for den pågældende virksomhed end de brændte.

For et ny anlæg vil dagsværdi være lig med nyværdi og med genanskaffelsesprisen, og der vil derfor ved et nyt anlæg ikke være forskel på nyværdiforsikringssummen og dagsværdiforsikringssummen.

Man kan for et sådant anlæg eksempelvis tænke sig

at det i de første 10 år må nedskrives med $2\frac{1}{2}$ % årligt som følge af brug,

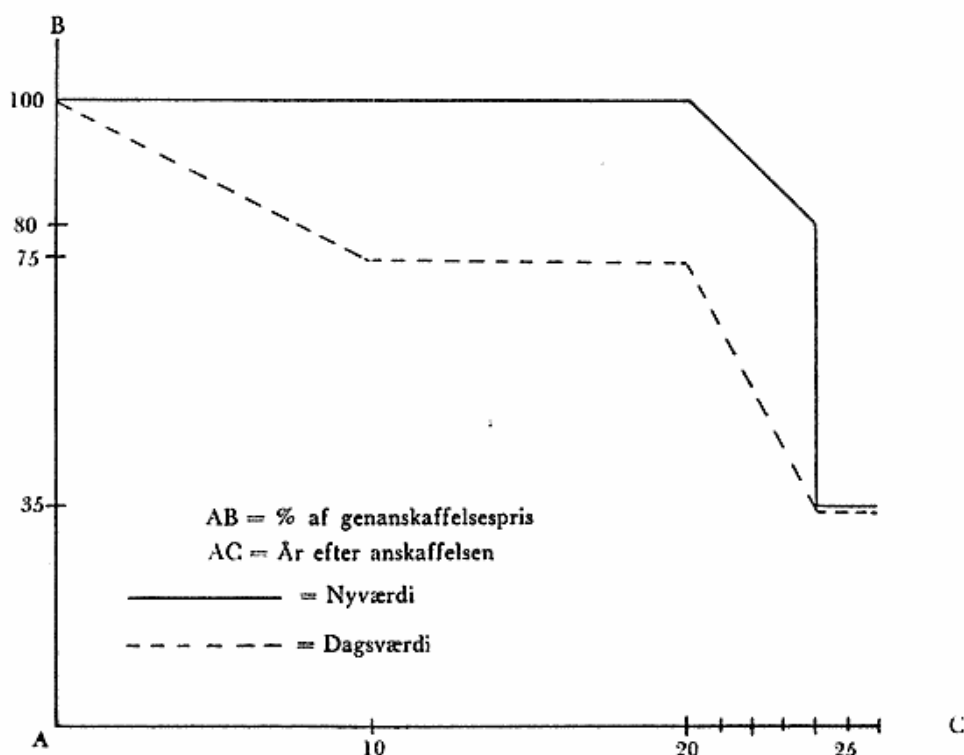
at det i de næste 10 år bevarer kontant værdi, fordi yderligere brugsforringelse modsvares af reparationer og vedligeholdelse,

at det efter disse 20 års anvendelse

a) udskiftes eller

b) stilles i reserve, hvilket bevirker, at det må nedskrives med 5 % årligt på grund af nedsat anvendelighed m. v. og med 5 % årligt på grund af alder, indtil dagsværdien er nedskrevet til 35 % af genanskaffelsesprisen, hvorefter yderligere afskrivning ikke skønnes nødvendig.

Nyværdien og dagsværdien vil ud fra disse forudsætninger bevæge sig som vist i nedenstående diagram.

Hvis pengeforringelsen ikke skulle tages i betragtning, ville forsikringssummen ved nyværdiforsikring forblive uforandret i hele den periode, hvori anlægget deltager i normal produktion (i eksemplet i de første 20 år), medens en reduktion af dagsværdien begynder straks når anlægget tages i brug.

Dette forhold simplificerer fastsættelsen af forsikringssummen for nyværdiforsikring, idet hele den del af driftsanlægget, som ikke er underkastet reglen om fradrag for nedsat anvendelighed m. v., skal forsikres til genanskaffelsespris (anskaffelsespris + prisstigninger).

Derimod fremkommer den korrekte forsikringssum ved dagsværdiforsikring ved en summation af de enkelte enheders dagsværdi, der udgør anskaffelsespris + prisstigninger ÷ fradrag for alder, brug, nedsat anvendelighed m. v. Dette fradrag kan ikke beregnes som en fast procentdel af det samlede driftsanlægs forsikringsværdi, dels fordi fradragsprocenten er forskellig fra enhed til enhed og dels fordi den periode, hvori fradrag skal foretages, ligeledes varierer.

Denne komplicerede beregning har kun et fåtal virksomheder påtaget sig, hvilket har medført usikkerhed med hensyn til forsikringssummens fastsættelse, men denne usikkerhed er som nævnt ikke til stede ved nyværdiforsikring.

I det viste eksempel daler nyværdikurven efter 20 år med 5 % årligt, fordi anlægget betragtes som stadig mindre anvendeligt end et moderne anlæg.

Dagsværdikurven daler også efter 20 år, men med 10 % årligt (5 % for alder og brug og 5 % for nedsat anvendelighed m. v.).

Derved fremkommer følgende beregning:

	Nyværdi	Dagsværdi	
efter 23 år	85 %	45 %	af genanskaffelsespris
efter 24 år	80 %	35 %	af genanskaffelsespris

Mellem det 23. og 24. år vil dagsværdien andrage mindre end 50 % af nyværdien, således at der – selvom nyværdiforsikring er tegnet – kun ydes erstatning på basis af dagsværdien.

Dette er forklaringen på, at nyværdikurven fra dette tidspunkt følger dagsværdikurven.

Afslutning.

En del virksomheder har fra tidligere alt løsøre brandforsikret med en samlet forsikringssum, men når nyværdiforsikring tegnes, skal de genstande, for hvilke nyværdierstatning kan ydes, (arbejds- og kraftmaskiner, redskaber, transmissioner, reservedele, fabriks-, lager-, kontor- og laboratorieinventar og øvrige driftsanlæg) forsikres med egen forsikringssum.

Præmiesatsen er den samme ved nyværdiforsikring som ved dagsværdiforsikring. Hvis indførelsen af nyværdiforsikring medfører, at forsikringssummen stiger med 20 %, vil præmien ligeledes stige med 20 %.

I skadetilfælde vil den erstatning, der svarer til dagsværdien, blive udbetalt efter at skadeopgørelsen er afsluttet, medens den overskydende erstatning (svarende til forskelsværdien) udbetales, når genanskaffelse har fundet sted, men den kan dog udbetales tidligere, hvis forsikrings-selskabet skønner, at genanskaffelsen er sikret.

For beskadigede genstande, der ved reparation kan sættes i samme stand som før skaden, medfører nyværdiforsikringen normalt ingen højere erstatning end dagsværdiforsikringen, hvilket heller ikke ville være rimeligt, idet der udover reparationsomkostningerne, som betales af brandforsikringen, ikke foreligger noget tab.

De skader, som er indtruffet efter nyværdiforsikringens indførelse, har ramt såvel virksomheder, som havde tegnet nyværdiforsikring som virksomheder, der kun kunne opnå erstatning på basis af dagsværdien, og der er ikke tvivl om, at netop skaderne har stimuleret interessen for den ny forsikringsform.

I et tilfælde opnåede en skaderamt fabrik kr. 352.000 mere i erstatning for maskiner og inventar i kraft af nyværdiforsikringen, og i dette og i adskillige andre tilfælde er den udvidede forsikrings værdi for de pågældende uden videre dokumenteret, men nok så vigtigt er det, at det gennem de indtrufne skader er bekræftet, at nyværdiforsikringens regler, der på papiret kan forekomme noget uoverskuelige i deres virkninger, er et meget anvendeligt værktøj til i praksis at sikre, at parterne uden vanskelighed kommer frem til et for begge tilfredsstillende resultat.

Indbrudstyveriforsikring og vandskadeforsikring kan tegnes således, at erstatning for maskiner m. v. ydes på basis af nyværdien; bestemmelserne er de samme som brandforsikringens.